UTIŠENÍ BOUŘE A UZDRAVENÍ POSEDLÉHO

Původ materiálu
Jiří Bureš
Pořadí v lekci
18

Žalm 107,28 – 30 A když ve svém soužení úpěli k Hospodinu, vyvedl je z tísně: utišil tu bouři, ztichlo vlnobití. Zaradovali se, když se uklidnilo, on pak je dovedl do přístavu, jak si přáli.

Liturgické čtení- L 8,22-25

KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI

Lk 8, 22 – 25

Po slovu (učení) následuje čin: Ježíš učí (podobenství, zástup naslouchajících) a jedná (utišení bouře, uzdravení posedlého).

Jak je to s vírou a s tím Ježíšem? Jaké to je, přijmout jeho slovo do srdcí jako do úrodné půdy? Co se změní? Popluje se mi životem snáz a bezpečněji? Bez bouří? A co zlo kolem nás – copak si nedělá, co chce?

Mořejako dějiště prvního příběhu je **ztělesněním zlých sil**. Lukáš spolu s Markem ukazuje, že po slyšení Božího slova může cesta Ježíšových vyznavačů vést právě tam, kde se strhne pořádná bouře. Obraz Ježíše a jeho učedníků plavících se na lodi se stal obrazem pro církev. Loď bezmocně se potácející ve vlnách a pouštějící se do rizika je symbolem života Kristových vyznavačů. Taková je zkušenost křesťanů: zažívají podobné věci, jako nečekaná bouře (např. pronásledování, ale i jiná lidská trápení), někdy se jim zdá, že jejich Pán je a není přítomen (zkušenost už dost po-velikonoční víry: jakoby On sice byl s nimi, tak se o tom přece káže, ale spí-neslyší, neví o tom, co se děje a nezasahuje, zatímco zlo si vyvádí, jak chce). Bouře na moři, to je situace ohrožení, situace, která se naprosto vymkla z kontroly. Rozjelo se něco, o čem nikdo neví, jak to dopadne.

Tehdy učedníci volají: Mistře (Veliteli – šéfe), hyneme! V těžkostech člověk hledá pomoc. Ze strany učedníků to není hysterie, loď nabírá vodu a je to vážné. A Ježíš jedná jako Pán a Bůh: činí konec chaotické a smrtelné situaci.

A ptá se: kde je vaše víra? - Co je to vůbec víra? Důvěra, odvaha naděje, síla ke vzdoru (ne rezignace), přesvědčení, že bouři bude (jednou) konec. Důvodem k tomu je Pán, který je s nimi na stejné lodi.

Křesťané mohou z této zkušenosti, že Ježíš je Pán, žít v podobných situacích, kdy „loď nabírá vodu". Smějí tak druhým lidem, s nimiž jsou na jedné lodi, ukazovat k naději (tento postoj víry má apoštol Pavel ve Sk 27 při bouři a ztroskotání lodi na cestě do Říma a je to pomocí pro všechny pasažéry na lodi).

Následující oddíl o uzdravení posedlého *(Lk 8,26 – 39)*

je sice samostatný, ale tématicky dobře navazuje na předchozí oddíl (takové je řazení i u Mk a Mt): zatímco v oddílu o utišení bouře **Ježíš kontroluje** „*rozbou?ené živly*" - vítr a vody – **vnější zlou moc**, nyní se ukáže jako **Pán nad zlým, které přichází „*zevnit?*"** – nad posedlostí. Proto si evangelisté nelámou hlavu místními názvy (Gerasa není v bezprostřední blízkosti Genezaretského jezera, některé varianty proto hovoří o Gadaře, gadarenské krajině, která by spíš zasahovala k břehu jezera). Důležité je, že Ježíš s učedníky vstupují do pohanské oblasti, do míst, kde se žije tak, že z toho jímá strach. V předchozím oddíle byla také položena otázka: kdo je Ježíš? A v tomto oddílu na ni odpoví démoni (Ježíš, syn Boha nejvyššího).

Posedlost je vystižena (dost přesně) ztrátou lidství a individuality: posedlý chodí již dlouho bez oděvu, nahý. Není schopen vztahu - nežije ve společenství s druhými, ale bydlí v hrobech (tj. blízkost smrti a v očích žida jde ještě samozřejmě o kultické znečištění naprosto znemožňující kontakt s Bohem). Je sebedestruktivní a druhým životně nebezpečný. Je jako loutka, se kterou si hraje zlá síla.

Popis posedlého dovoluje **rozlišovat mezi zlem** a tím **člověkem** (ten člověk, jak se projevuje, není vlastně on, to dřímá někde úplně skryto, teď s ním smýká zlá síla). Toto rozlišování dovoluje nezatracovat člověka a zároveň je velmi realistické – zlo je prostě zlo, je třeba brát je vážně. Ježíš takto rozlišoval mezi člověkem a zlem, přikazuje zlému, aby vyšel z člověka ven. – Posedlost se netýká jen extrémně nebezpečných jedinců – zločinců. Může se stát – čas od času – každému z nás. Maminky říkají zlobivým dětem: co to do tebe

vjelo? Posedlosti se daří v prostředí party bez individuálních postojů, to znají starší děti.

Posedlý při setkání pokleká a prosí Ježíše, aby jej netrápil: Podstatu Ježíšovy osobnosti v evangeliích nejprve poznávají a vyznávají démoni, ale bojí se ho. Jsou před Ježíšem jako silnějším servilní, podřízení, ne však změnění. – Povahu zla vystihuje Tolkien v Pánovi prstenů: lidé posedlí touhou po moci se zásadně mění, jejich povaha, výraz tváře. Nejsilněji je to vidět na postavě Smeagola: ten se tak změní, že je z něj někdo jiný, Glum (v jedné chvíli vede v sobě boj jako Glum a Smeagol, jsou to dva protikladné postoje). Glum je neuvěřitelně škodlivý, i kdy se často jeví jako servilní slaboch.

Ježíš se nejprve ptá na jméno: kdo jsi. Když se skutečnost pojmenuje, už tím ztrácí sílu. Odpověď posedlého (legie, tj. základní římská vojenská jednotka obsahující 5-6 tis. mužů) ukazuje jednak na mimořádně silnou posedlost, tak i na podstatu zla - ničivá „masa“, ve stejnokrojích a bez tváře). – Dětí je možné se zeptat, jak se projevuje dobro: odvahou jednotlivců nebo silou masy.

Největším **problémem zla** není „odkud zlo“, ale **„kam s ním**“: jeví se často jako nezničitelné, přesidlující si kam chce. Projekce zla do zvířat bývala prý obvyklá praxe, podstatné je, že Ježíš zlo podstatným způsobem odstraňuje a izoluje (umisťuje je do prasat – nečistých zvířat, která se vrhají do jezera). Posílá zlo tam, kam patří.

Po této události běží po kraji zprávy: zvědavci vidí na vlastní oči člověka, z něhož vyšli démoni, s navráceným lidstvím: je oblečený, chová se rozumně. Sedí u Ježíšových nohou a naslouchá, podobně jako Marie.

Ježíš odchází na prosbu obyvatelů kraje: jeho zvěst nepřijali (že by strach z podobných ekonomických ztrát, jako utopená prasata?) Ale ten, z něhož vyšli démoni, chce jít s Ježíšem. Ježíš jej překvapivě posílá zpátky. Jeho svědectví je potřeba právě u nich doma. Je to hezké zakončení celého oddílu: vzít vážně Ježíšovo slovo nemusí vždycky znamenat opouštět (- rodinu, práci, „nevěřící prostředí“ atp. - jako první učedníci u jezera), ale může to znamenat naopak jít domů ke svým.

„ ztučnění“ jsem udělala já M.S:. Honza nic neměl – je možno a asi záhodno změnit

ÚSKALÍ TEXTU

Neulpět na faktické stránce příběhů, zvlášť starší děti dobře znají např. příběh Titanicu (jistěže tam byli lidé, kteří volali o pomoc a měli víru). Také je třeba vyvarovat se paralely

s nedávnou ničivou bouří – Tsunami! Hned od začátku by bylo dobré příběh vystavět na nějaké situaci, kdy se věci vymkly z rukou (smyk auta nebo nějaká existenciální zkouška) - co všechno může člověku v té chvíli projít hlavou. Nezastírat, že do takových dobrodružných až nebezpečných situací může vést lidi právě víra. Nejde tu na prvním místě o zachování fyzického života, ale o Ježíše, který probouzí víru (a díky které může člověk svěřit svůj život do rukou mocnějšího).

Dnes by se o tom posedlém nejspíš mluvilo jako o duševně nemocném. Takovou přímočarou paralelu však není dobré dopustit: v době, kdy se o duševních nemocích více ví a jakž takž se léčí, nelze hovořit o duševně nemocných jako o posedlých zlem. S duševním onemocněním bývá spojeno velké utrpení, které se může ještě prohloubit moralistickými postoji ze strany okolí. Na druhé straně však nezastírat, že jsou lidé, z kterých jde strach a kteří jsou nebezpeční, s kterými se nesmí nikam chodit.

POMŮCKY

Obrázek bouře na moři, symbol církve – lodička s křížem na moři.

Pohyblivá loutka, se kterou můžete smýkat na všechny strany.

Obrázek nějaké „masy“ – demonstranté ničící výlohy a auta, setkání neonacistů či komunistů nebo řvoucí fanoušci na zápase.

MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU

Co se dá dělat, když auto dostane na sněhu nebo na ledu smyk? Často nic moc, jen čekat, jak to dopadne. Do takové situace, která se vymkla kontrole, se dostali učedníci.

Potkali jste už někdy člověka, ze kterého šla hrůza?

OSNOVY VYPRÁVĚNÍ

a) pro mladší školní věk

1. Úvod: nejnebezpečnější situace, do které jste se dostali – vy nebo vaši rodiče-sourozenci.

2. Nebezpečí na moři – učedníci ztrácí odvahu

3. Ježíš utiší bouři

4. Setkání se zlým člověkem

5. Pán Ježíš odděluje zlo od posedlého

6. Závěr – návrat domů.

b) pro střední a starší školní věk

1. Situace se vymkla kontrole – co to znamená?

2. Riskantní situace – důsledek Ježíšova příkazu.

3. Ohrožení a Ježíš spí

4. Ježíš zasahuje a učedníci se ptají: Kdo on je?

5. Setkání s posedlostí, Ježíš nechává odejít zlo, kam patří

6. Uzdravený zvěstuje evangelium doma

VYPRÁVĚNÍ

0. PROŽÍT PŘÍBĚH – EXPEDICE „DRUHÝ BŘEH“

Pro mladší školní věk nebo i starší hravou skupinu je možné použít téma prvního vyprávění coby rámec: na začátku navrhneme „nechat povídání povídáním a zástupy na břehu“, protože jsme se právě dozvěděli, že Ježíš přiměl učedníky vyrazit na druhou stranu Genezaretského jezera. Vytvoříme loď (např. seřazením židlí), ptáme se, zda je tu někdo znalý mořeplavby (abychom stačili učedníkům rybářům). Příběh buď přeneseme přímo na palubu (rozdat role), nebo jej vyprávíme s pohledem upřeným do dalekohledu (důležitá

pomůcka) jako dramatickou reportáž z lodě učedníků. A ptát se, co se děje, co to asi znamená? Nebo: mluvit o strachu („ Já myslel, že s Ježíšem se mi nic nemůže stát.“) a pak reptání („ Jak to, že spí?“); údiv. Zároveň můžeme hrát s dětmi bouři, protivítr, nakonec naprosté ticho. Do ticha zdálky „zaslechneme“, co Ježíš říká učedníkům i jejich otázku.

Na příběh s posedlým „vystoupíme z lodi“ (židle na místo); rámec se nakonec uzavře, když chceme vzít uzdraveného na konci na palubu (nalodit, přidáme židli) – ale Ježíš to odmítne a vysvětlí. Odplujeme „vstříc novým příběhům“ – příště.

Takové zpracování je vhodné okořenit rekvizitami (námořnickým tričkem, kormidlem, pádly), příp. udílenými povely (Kdo ale rozkáže té bouři? ‚Velitel‘ Ježíš!). Vedlejší motivy a akce však nesmí přehlušit evangelijní příběh.

I. SITUACE SE VYMKLA KONTROLE – CO TO ZNAMENÁ?

Viděli jste někdy auto při smyku? Nebo jste sami v takovém autě seděli? Co se dá dělat v tom momentě? Na co asi řidič myslí? (Ztráta kontroly – šok – strach.)

I život se občas nedá „uřídit“. Jsme zvyklí, že všechno funguje: ráno do školy nebo do práce, venku kamarádi, doma táta s mámou, večer dobré jídlo. Jenže někdy přijde velký „šok“ – třeba nemoc, velký průšvih ve škole, nebo někoho z rodičů vyhodí z práce. Najednou je všechno jinak. Nevím, co bude zítra. Mám strach. Pak si říkám: „Nedá se to zvládnout“. Ztratím kontrolu. A zdá se mi, že je Pán Bůh daleko. Že o mě neví. Nebo snad přece?

II. RISKANTNÍ SITUACE – DŮSLEDEK JEŽÍŠOVA PŘÍKAZU

Ježíš a učedníci už spolu byli nějaký čas. A oni věděli: na to, co řekne a udělá Ježíš, se dá spolehnout. Začalo to tím, že je zavolal, aby opustili sítě a ryby a šli za ním. A pak to poznávali každý den: že Ježíšova slova mají zvláštní moc. Že uzdravují a dávají chuť do života a naději.

Jednoho dne jim Ježíš řekl: „Pojďte, přeplavíme se na druhý břeh“. Na druhý břeh Genezaretského jezera? Vždyť jsou to pohanské končiny. Ale nakonec - proč ne? Když to říkáš ty, Pane. Na tvé slovo je spolehnutí.

Na jezeře jsou učedníci jako doma. Plavit se po něm, to byla ještě donedávna jejich práce a obživa. Jejich každodenní činnost. Teď jsou tu zase – ale tentokrát je to jiné. Ježíš dal jejich

lodi nový směr. Na druhý břeh! Dnešní plavba je vlastně výzkumná expedice. Netrvá dlouho a loď s učedníky a Ježíšem je už daleko na cestě.

A tehdy to přijde. Nejprve vítr zvedne vlny, pak se přidá prudký liják a blesky. Bouře jak na moři. Pod nohama jim skřípe lodní kýl a celá loď se nebezpečně naklání. Vymkla se kontrole. Oni se dřou, zmáčení u plachet a vesel. Mockrát to na jezeře zažili… tenkrát. Ale dnes? Mysleli, že to bude slunečná vyjížďka. Že to pojede samo. Vždyť je sem poslal Ježíš, jejich Pán!

Ježíš? Kde vlastně je? Není ho vidět. To jsou na všechno sami? (Obrázek rozbouřeného moře a loďky. – Kde je Ježíš?)

III. OHROŽENÍ – A JEŽÍŠ SPÍ

Vidíte – i učedníci to poznali. Ten pocit, že Bůh je daleko. Není ho vidět, spí, nevnímá. Že se nestará, neví o mém trápení a úzkosti. Že jsem sám. Sebralo jim to poslední síly. Svázalo jim to ruce. Tak jak to dovede jenom strach. „To je konec." Nemá cenu dál bojovat s bouří.

Pak někdo vykřikl: „Ježíš je tu! Ale spí." A tehdy, přemoženi vlnami a větrem a nejvíc svým vlastním strachem a zoufalstvím, chytli se té poslední naděje. Ježíš je tu! Nejsou sami. Snad pomůže. Pustili vesla a začali ho budit, volat, prosit, modlit se - „Mistře, veliteli, zahyneme!"

IV. JEŽÍŠ ZASAHUJE A UČEDNÍCI SE PTAJÍ: KDO ON JE?

Ježíš se probudil. Vstává. Postavil se proti bouři. Pohrozil jí. Poručil jí, aby ztichla. Nic víc. Najednou je TICHO.

Když přejde těžká krize, když skončí ohrožení, zakouší člověk pocit nesmírného klidu. Když se dva lidé usmíří po škaredé hádce. Když nemoc prohraje, když mi někdo odpustí. Znáte to? Jako by ticho a klid naplnilo nejenom mou duši, ale všechno kolem, celý vesmír. Všechno je na svém místě, všechno je tak, jak to Bůh zamýšlel. Jak to stvořil. Bible tomu říká Boží pokoj.

Do ticha se Ježíš učedníků ptá: „Kde je vaše víra?" Víra? Víra, ta není jenom do kostela, ale taky do bouřky! Co je to vůbec víra? (Přečtěte se staršími Žid 11,1 – jsou tu slova pro víru, která ‚sedí' na příběh o utišení bouře? Která?) Jak může pomoci víra v krizi, v bouři?

A učedníci – vyděšení – si říkají: „Kdo ten Ježíš vlastně je?“ Že té bouři a větru poroučí. Kdo to je, že dává klid? Že dává Boží pokoj?

V. SETKÁNÍ S POSEDLOSTÍ

Vylodili se na druhé straně jezera, poblíž města Gerasa. Žili tu lidé, kteří se nepočítali mezi lid Hospodinův. Co tu Ježíše a učedníky potká?

Sotva vytáhli loď břeh, už tu byl první z místních. Ale jaký to byl člověk! Divoký, nemytý, oblečený v cárech. Člověk bez domova, vylezl z nějaké skály, asi ze starého opuštěného hrobu… Přeběhl jim mráz po zádech. (Obrázek muže)

Ten muž byl, píše se v Bibli, „posedlý“. To znamená: nebyl pánem svých činů. Jako by někdo jiný a zlý jednal místo něho. Nějaká vnitřní zlá síla s ním smýkala, hned s ním mlátil vztek a hned ho zas deptal smutek. Závislost si ho omotávala kolem prstu. Místní lidé se ho báli. Zkoušeli ho hlídat, pak ho i spoutali nebo zavřeli. Ale on vždycky znovu uprchl. Tak se mu prostě vyhýbali. Byl jako stín toho, co byl kdysi. Posedlý.

(Je možné použít příměr: Glum; otevřít rozhovor o zkušenostech se ‚spodními proudy‘ osobnosti.)

Když uviděl Ježíše, padl na zem a divoce vykřikl: „Co je ti po mně, Ježíši, Synu Boha Nejvyššího?“ A ještě víc křičel – nebo spíš to zlé v něm poznalo v Ježíši Boží moc, bránilo se a křičelo a řvalo: „Nech mě být! Netrap mě!“

VI. JEŽÍŠ NECHÁVÁ ODEJÍT ZLO, KAM PATŘÍ

Pro starší:Vzpomínáte si, že jedna část z modlitby Otče náš mluví o zlém? „Zbav nás od zlého“. My často dělíme lidi na dobré a zlé. Ale Bůh nesnáší zlo, a přesto miluje i toho člověka, který něco zlého dělá. Zlo je jako nemoc, kterou neumíme léčit. Jen Bůh ho může pojmenovat a oddělit. A pak můžeme být zbaveni a uzdraveni od zlého.

Ježíš se zeptá: „Jaké je tvé jméno?“ A zlý duch z toho chudáka odpoví: „Legie“. To znamená „velké množství“. Jako by řekl: Je ve mně ohromné množství zla, obrovský dav, strašná spousta spousta, mnohozvíře.

Zlý duch už nemůže snést Ježíše, prosí a škemrá a smlouvá (jako Glum), aby jej ze světa nevyháněl – až Ježíš to „mnohozvíře“, tu temnou legii zlého propustí a pošle do velkého stáda prasat, které se tam zrovna pase. (Obrázek.) Celé stádo se splaší, v panice vběhne ze svahu do moře a utopí se. Nad zlým se zavřela voda. Jako když blesk sjede hromosvodem do země.

Kolik zlého se vejde do jednoho člověka. Jak to může být silné a nakažlivé. Možná jste slyšeli o jednotlivcích, kteří dokážou zfanatizovat davy lidí. Nakazit je nenávistí. Ale Ježíš je víc než tisíce takových „legií“. A jeden člověk má pro něj větší cenu než stádo čuníků.

VI. UZDRAVENÝ ZVĚSTUJE EVANGELIUM DOMA

Seběhnou se tam lidé z města. Najdou se svědkové, kteří viděli, co se stalo. Ale hlavně je tu ten uzdravený. Byl to vlk, a chová se jako beránek. Sedí u Ježíšových nohou, řádně oblečený, klidný…

Jak je to možné? Neudrželi ho ani řetězy – a Ježíš ho zbavil od zlého pouhými slovy. Lidé z pohanské gerasenské krajiny se zděsí. „Běž od nás, pryč, Ježíši. Máme z tebe strach. Z moci, kterou vládneš. Ze změny, kterou přinášíš. My se nechceme změnit.“

Když se učedníci s Ježíšem naloďovali, prosil ten uzdravený, aby směl jet s nimi. Ale Ježíš mu řekl: „Vrať se domů a vypravuj, jak veliké věci ti učinil Bůh.“ Zůstaň tady, tady je nejvíc potřeba tvého svědectví. Začni doma, u sebe a u těch, kteří ti rozumějí.

MODLITBA

Pane Bože, ochraňuj nás proti velkým bouřím zvenku. Ochraňuj i ty, které máme rádi. Tys nám ukázal, že tvá moc je větší. A když ti budeme důvěřovat, nemusíme se těch bouří bát. Vyznáváme, že někdy přichází bouře i z nás, zevnitř. Hněv, pomlouvání, nepřátelství. Předkládáme ti to a prosíme: Pane, zbav nás od zlého. Amen

PODNĚTY PRO ROZHOVOR

- znáte někoho, kdo v nebezpečné situaci ohrožení pomáhal druhým (Jaroslav Šimsa v Dachau…)?

- co dělal s lidmi prsten moci v Pánovi prstenů?

- znáte někoho, z koho máte velký strach?

- kdy jsme náchylní udělat něco zlého? (v davu – ale i když se cítíme být úplně sami)

- rozuměli byste tomu, když se řekne, že zlo se chová někdy velmi ponížně, tím ale nepřestává být zlem?

Odkaz na pracovní list
18 Utišení bouře a uzdravení posedlého
Odkaz na píseň
Dům na písku postavený, lampa, která zhasíná
Pane, při nás bud´ (SV175)
Vostnatej drát (SV188)
Radujte se, bratři, neboť blízko je Pán
Radostná (SV300)
To něco stojí, říkám vám
Vítr se ztiší, přestane bouřit moře
Útočištěm i zdrojem síly v úzkostech
V tvé síle, Pane Bože můj, všem bouřím vzdoruji
Ó ujmi ruku moji a veď mne sám
Cílová skupina
Školní
Mladší školní
Katechetické cykly
Pozvání na cestu - Evangelium Lukášovo
Biblický odkaz (kat)
Lukáš 8,22–25